

Wyrok z dnia 26 maja 1999 r.

II UKN 665/98

Prawo do emerytury na podstawie § 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nabywa dziennikarz, który ma wymagany tym przepisem wiek i okres zatrudnienia, w tym okres pracy dziennikarskiej, niezależnie od tego czy w dacie spełnienia tych warunków był objęty układem zbiorowym pracy dziennikarzy.

Przewodniczący: SSN Roman Kuczyński, Sędziowie: SN Maria Tyszel, SA Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 26 maja 1999 r. na rozprawie sprawy z wniosku Tadeusza M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Sł. o wcześniejszą emeryturę, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 września 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 31 grudnia 1997 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. odmówił przyznania wnioskodawcy Tadeuszowi M. prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na to, że w dacie osiągnięcia wymaganego wieku wnioskodawca nie był objęty układem zbiorowym pracy dziennikarzy.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy od tej decyzji Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury. Sąd ustalił, że wnioskodawca wykonywał pracę dziennikarza w [...] Wydawnictwie Prasowym od 1 października 1963 r. do 31 maja 1990 r. a następnie od 8 listopada 1991 r. do 31 grudnia 1997 r. w Koncernie

Wydawniczym „F.” Spółka z o. o. w K. jako sekretarz redakcji, kierownik pisma publicystycznego, dziennikarz. Wiek 60 lat wnioskodawca osiągnął 24 grudnia 1997 r.

Zdaniem Sądu wnioskodawca spełnił wszystkie warunki wymagane przepisem § 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zm.), gdyż osiągnął wymagany wiek w czasie wykonywania pracy dziennikarskiej, ma wymagany dla mężczyzn okres zatrudniania - 25 lat a także ma wymagany okres pracy dziennikarskiej - 15 lat. Przepis ten wymieniając jako osoby uprawnione dziennikarzy poszczególnych mediów zawiera określenie – objętych układem zbiorowym pracy dziennikarzy. To ostatnie określenie nie jest dodatkowym warunkiem wymagany do przyznania emerytury lecz definicją pracy dziennikarza.

W apelacji od tego wyroku organ rentowy zarzucił błędną interpretację przepisu powołanego w uzasadnieniu wyroku. Wyrokiem z dnia 21 września 1998 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku oddalił apelację. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji uznając, że objęcie układem zbiorowym pracy dziennikarzy nie jest warunkiem wymagany do przyznania emerytury z mocy powołanego przepisu. Układ zbiorowy pracy dziennikarzy utracił moc od 26 listopada 1995 r. i żaden z pracodawców nie zawarł z odpowiednim związkiem nowego układu. Gdyby przyjąć, że powołany przepis dotyczy wyłącznie dziennikarzy objętych układem zbiorowym pracy, byłby on przepisem martwym, co nie było intencją ustawodawcy. Zdaniem Sądu brak stosownego układu zbiorowego zwalnia osoby spełniające pozostałe warunki do przyznania emerytury od obowiązku objęcia układem zbiorowym pracy ponieważ nie są w stanie spełnić tego obowiązku.

Od tego wyroku wniósł kasację Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. Jako podstawy kasacji wskazał naruszenie prawa materialnego - przepisów § 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zm.) i art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40 poz. 267 ze zm.), a także naruszenie przepisów postępowania - art. 233 KPC, polegające na błędnym przyjęciu, że wnioskodawca spełnia wszystkie warunki wymagane do wcześniejszej emerytury. Ze zgromadzonego materiału wynika, że układ zbiorowy pracy dziennikarzy utracił moc 26 listopada 1995 r. a wnioskodawca osiągnął wiek 60 lat po wygaś-

nięciu układu. Przepis § 13 rozporządzenia zawierający wymóg podlegania układowi zbiorowemu pracy dziennikarzy nie budzi wątpliwości co do treści i można go bez trudu interpretować przy zastosowaniu wykładni językowej. Sąd Apelacyjny stosując interpretację celowościową dokonał wykładni *contra legem*. Gdyby ustawodawca nie miał zamiaru utrzymać warunku objęcia układem zbiorowym, mógł dać temu wyraz przez wykreślenie tego zwrotu z treści przepisu, a mimo nowelizacji przeprowadzonej po wygaśnięciu układu zbiorowego tego nie uczynił. Konsekwencją błędnej wykładni § 13 rozporządzenia jest niewłaściwe zastosowanie art. 54 ust. 1 ustawy o z. e. p. przez przyznanie emerytury w wieku niższym od wymaganego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie można podzielić zarzutu, że Sąd Apelacyjny niewłaściwie zinterpretował przepisy stanowiące podstawę prawną żądania wnioskodawcy. Przepis art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40 poz. 267 ze zm.) stanowi, że z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze może być przyznane prawo do emerytury w wieku niższym niż określony w art. 26 ust. 1 pkt 1. Zgodnie z art. 53 ust. 3 pkt 3 tej ustawy za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się dziennikarzy. Przepis art. 55 upoważnia Radę Ministrów do określenia w drodze rozporządzenia rodzajów prac lub stanowisk pracy oraz warunków, na podstawie których osobom wymienionym w ustawie przysługuje prawo do emerytury w określonym wieku.

Przepisy wydanego na podstawie tego upoważnienia rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zm.) określają rodzaj pracy osób wymienionych w art. 53 ustawy i warunki jakie te osoby muszą spełnić. Przy definiowaniu rodzajów prac przepisy te na ogół odwołują się do innych ustaw. Na przykład przy określeniu pracownika wykonującego działalność twórczą lub artystyczną przepis § 12 odwołuje się do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin. Określający uprawnienia nauczycieli przepis § 15 powołuje się na ustawę Karta Nauczyciela. Odwołanie do innych ustaw znajduje się na wstępie każdego z tych przepisów i stanowi część definicji osoby wy-

konującej pracę w szczególnym charakterze. Warunki uprawniające do emerytury wyszczególnione są w punktach w dalszej części przepisu.

Podobne uregulowanie zawarte jest w § 13. Przepis ten stanowi, że dziennikarz zatrudniony w redakcjach dzienników, czasopism, w radiu, telewizji oraz w agencjach prasowych, informacyjnych, publicystycznych albo fotograficznych, objęty układem zbiorowym pracy dziennikarzy, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszące 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn w czasie wykonywania pracy dziennikarskiej, 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy dziennikarskiej. Pierwsza część tego przepisu jest definicją zawodu dziennikarza. W przypadku dziennikarzy nie ma regulacji w zakresie odrębnego systemu zaopatrzenia emerytalnego, nie ma też ustawowego uregulowania ich praw i obowiązków. Odesłanie do układu zbiorowego oznacza, że osoby, które obejmuje ten układ są dziennikarzami w rozumieniu przepisów emerytalnych. Nie można tego rozumieć jako wymogu zawarcia układu zbiorowego pracy lecz jako stwierdzenie, że osoba wykonująca w redakcjach lub innych mediach pracę nazwaną w układzie zbiorowym pracą dziennikarską jest dziennikarzem w rozumieniu przepisów emerytalnych.

Traktowanie tego uregulowania jako warunku prowadziło do sytuacji, że zarówno po wejściu w życie ustawy z dnia 29 września 1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 113, poz. 547) jak i przed zmianą Kodeksu pracy, byłaby sprzeczność między przepisem rozporządzenia a przepisem ustawy. Przepis art. 54 ust. 1 ustawy o z. e. p. przyznaje uprawnienia wszystkim pracownikom wykonującym pracę uznaną za pracę w szczególnym charakterze niezależnie od tego u jakiego pracodawcy pracują i jakie są warunki zawartej z nimi umowy o pracę. Układ zbiorowy pracy zarówno w aktualnym jak i poprzednim stanie prawnym miał zawsze charakter umowy. Umowa taka mogła być w każdym czasie rozwiązana za porozumieniem stron lub przez wypowiedzenie układu przez jedną ze stron. Nie do przyjęcia jest uzależnienie prawa do świadczeń przyznanych ustawą od woli stron zawierających układ zbiorowy.

Zgodnie z art. 238 Kodeksu pracy w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją układ zbiorowy pracy był zawierany dla pracowników zatrudnionych w zakładach pracy należących do danej gałęzi pracy lub zawodu. Układ zbiorowy pracy dziennikarzy został zawarty na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 1987 r. w sprawie ustalenia zawodów, dla których mogą być zawierane

układy zbiorowe pracy (Dz.U. Nr 15, poz. 91). Na podstawie tych przepisów funkcjonował jednolity układ zbiorowy obejmujący wszystkich dziennikarzy niezależnie od tego gdzie byli zatrudnieni. Każdy dziennikarz był objęty tym układem zbiorowym i mógł skorzystać z prawa do emerytury na podstawie § 13 rozporządzenia, jeżeli spełniał wymagane warunki.

Z mocy art. 9 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 29 września 1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy dotychczasowe układy zbiorowe utraciły moc z upływem 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2 - 7. Przepis art. 9 ust. 5 stanowi, że jeżeli pracowników zatrudnionych u danego pracodawcy nie obowiązuje układ zbiorowy zawarty po wejściu w życie ustawy, postanowienia układów, które utraciły moc dotyczące uprawnień i świadczeń dla pracowników, stają się z mocy prawa postanowieniami regulaminu obowiązującego u danego pracodawcy. Mimo utraty mocy układu zbiorowego, pracownik zachowuje określone tym układem uprawnienia. Nowe układy zbiorowe mogły być zawierane na podstawie art. 238 i nast. Kodeksu pracy w brzmieniu nadanym tą ustawą. Przepisy te nie przewidują zawierania układów zbiorowych dla wszystkich pracowników danego zawodu. Mogą być zawierane zakładowe lub ponadzakładowe układy zbiorowe. Te ostatnie są zawierane przez ponadzakładowe organizacje związkowe i organizacje pracodawców. Taki układ zbiorowy nie obejmuje pracowników zatrudnionych u pracodawców nie należących do organizacji pracodawców.

W obecnym stanie prawnym traktowanie przepisu § 13 rozporządzenia jako ustanawiającego warunek skorzystania z określonych w nim uprawnień spowodowałoby trudności w interpretacji tego przepisu. Nie jest bowiem jasne czy dla spełnienia tego warunku wystarczyłoby zawarcie zakładowego zbiorowego układu pracy w zakładzie pracy zatrudniającym dziennikarzy, czy też wymagane jest zawarcie układu ponadzakładowego. I w jednym i w drugim wypadku wystąpiłaby nierówność wobec prawa. Uprawnienia emerytalne pracownika zależałyby od tego czy jego pracodawca zawarł układ zbiorowy pracy lub przystąpił do takiego układu.

Przepis § 13 rozporządzenia jest zgodny z art. 53 ust. 3 pkt 4, 54 ust. 1 i 55 ustawy o z. e. p. tylko w przypadku, jeżeli zapis dotyczący objęcia układem zbiorowym pracy dziennikarzy rozumie się jako definicję rodzaju pracy dziennikarza. Nawet w stanie prawnym obowiązującym przed zmianą Kodeksu pracy zwrot „objęty układem zbiorowym pracy dziennikarzy” należało rozumieć jako „spełniający warunki określone w układzie zbiorowym pracy dziennikarzy”. Uprawnienia emerytalne przys-

ługiwałyby także w przypadku wygaśnięcia lub rozwiązania układu zbiorowego pracy dziennikarzy.

W poszczególnych przypadkach mogą występować wątpliwości czy dany pracownik jest dziennikarzem w rozumieniu przepisów emerytalnych. W takiej sytuacji w ustaleniach faktycznych mogą być pomocne sformułowania nieobowiązującego już układu zbiorowego pracy dziennikarzy. Dlatego omawiany zwrot nie został wykreślony przy nowelizacji rozporządzenia.

W przypadku wnioskodawcy nie istnieją wątpliwości co do jego statusu dziennikarza bowiem w dacie osiągnięcia wieku emerytalnego wykonywał on tę samą pracę, którą wykonywał u tego samego pracodawcy w czasie, kiedy był objęty układem zbiorowym pracy dziennikarzy.

Należało zatem uznać za słuszne stanowisko, że prawo do emerytury na podstawie § 13 rozporządzenia ma dziennikarz, który osiągnął wymagany tym przepisem wiek i ma wymagany okres zatrudnienia, w tym okres pracy dziennikarskiej, niezależnie od tego czy w dacie spełnienia tych warunków był objęty układem zbiorowym pracy dziennikarzy.

Z tych przyczyn kasacja jako bezzasadna podlega oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

=====